

**R. P. Thomæ Comptoni Carleton, Cantabrigiensis,
Societatis Jesu, In Collegio Anglicano Leodiensi Sacrae
Theologiae Professoris, Cursus Philosophicus Unversus**

Carleton, Thomas Compton

Antverpiæ, M.DC.XCVII.

Disput. X. Sintne gradus Intensionis homogenei, an heterogenei.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95656](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95656)

calor, atque intensus: subjectum tamen habens remissum calorem non est æquè calidum, ac habens intensum.

XIV. Quod verò hæc sit mens Aristotelis, videntur ipsius verba insinuare, ait enim *unum justum esse magis justum, quàm aliud, non tamen unam justitiam esse magis justitiam quàm aliam*: quod tamen non arguit unam qualitatem non habere plures gradus quàm aliam. Sicut licet lignum unius palmi sit æquè lignum, ac lignum quatuor palmorum, lignum tamen quatuor palmorum est magis extensum, ergo & calor ut quatuor, licet non sit magis calor quàm calor ut unum, est tamen magis intensus: sicut etiam non est magis homo is, qui habet partes aliquas integrantes, quas non habet alius, licet possit esse major homo.

SECTIO III.

Vera opinio de intensione, & remissione qualitatum.

I. Quarta itaque & vera sententia docet, intensiorem qualitatum fieri per additionem gradus ad gradum, & hoc sensu per maiorem radicationem in subiecto, hosque gradus physicè & realiter inter se distingui, veraque & Physicà unione sibi invicem in eadem parte subiecti uniri. Remissionem è contrà asserit hæc opinio fieri per destructionem & expulsionem alicujus gradus, & hoc etiam sensu per minorem radicationem in eodem subiecto: ita Alber, in 1. d. 17. ar. 10. S. Bonav. in 2. part. dist. ar. 1. q. 1. ad secundum. Scotus in 1. d. 17. q. 3. Okam in 1. d. 17. q. 6. Greg. ibid. q. 4. ar. 1. Gab. in 1. d. 17. q. 6. Toll. 4. Phys. q. 12. & 1. d. Gener. ar. 3. q. 4. Suarez d. 46. Met. f. 1. n. 29. & 34. Valq. to. 1. in 1.2. d. 82. c. 3. Rubius 1. 1. de Gen. c. 4. tract. 3. q. 5. n. 145. Murcia 1. 1. de Gen. d. 2. q. 4. Hurt. de Gen. d. 5. f. 4. n. 41. Tanner. 2. 2. d. 2. q. 2. d. 4. 126. Arriaga d. 3. Gen. f. 1. n. 17. Oviedo Cont. 4. Gen. p. 1. n. 32. & communis fermè hodie Philosophorum ac Theologorum sententia.

II. Pro hac etiam sententiâ citari solet S. Thomas tum aliis locis, tum præcipuè 2. 2. q. 24. art. 4. ad 3. ubi ait eos propriam vocem ignorare, qui dicunt habitum charitatis augeri per radicationem in subiecto, sed asserit eum augeri secundum essentiam, & hoc sensu magis radicari in subiecto. Alibi tamen obscurius loquitur de modo, quo fit qualitatum intensio. Quare Cajetanus fatetur mentem S. Thomæ hac in parte esse, valde dubiam. Videatur P. Hurtado d. 5. Gen. f. 5. quæ tota est de mente S. Thomæ. Hanc sententiam clarè docet Aristoteles 4. Phys. tex. 84. ubi ait eodem modo quo ex frigido fit calidum, ex calido fieri magis calidum; sed ex frigido fit calidum per pro-

ductionem veri caloris, qui antea non erat in subiecto, ergo & ex calido fit magis calidum per productionem caloris, qui antea non fuit in subiecto.

Ratio hujus sententiæ desumitur præcipuè ex impugnationibus jam positis aliarum omnium. Vterius tamen probatur, nam virtus activa qualitatis verè augetur per intensiorem, sed virtus activa consistit in ipsâ entitate qualitatis, ut suprà ostensum est, ergo, sicut itaque quando augetur quantitas molis, debet addi nova pars molis, ita quando augetur quantitas virtutis, addi similiter debet nova pars virtutis, seu qualitatis. Deinde, definit Concil. Tridentinum homines non mereri primam gratiam, sed augmentum gratiæ: item, gratiam per bona opera augeri, ergo ipsa gratia debet augeri, & fieri major, ergo justus habet maiorem gratiam, seu plus gratiæ post bona opera quàm antè, ergo gratia habet diversos gradus. Alia argumenta pro hac sententiâ posita sunt suprà in impugnatione aliarum opinionum.

Dices primò; hi gradus vel sunt ejusdem speciei, vel diversæ: si ejusdem, non possunt esse simul in eodem subiecto; si diversæ, non possunt continuari, & facere intensiorem, ergo. Resp. licet sint diversæ speciei incompletæ, posse eos continuari, ut affirmant multi de partibus heterogeneis vi ventium. Deinde, duo accidentia ejusdem speciei possunt subinde esse in eodem subiecto, quando est peculiaris ratio, ut sæpè dictum est.

Dices secundò; essentia rerum sunt indivisibiles, & sicut numeri secundum Aristotelem 8. Phys. c. 3. ergo qualitas non potest esse divisibilis in diversos gradus. Contrà, ergo nec habere potest extensionem, nec homo animam & corpus, aut diversas partes integrantes, si res omnes debeant esse omnimodè indivisibiles. Mens ergo Aristotelis est, sicut ablata vel appositâ, aliquâ unitate, variatur numerus, ita ablata parte aliquâ à toto, vel appositâ, variatur totum. Quod etiam nos hic asserimus; additâ enim novâ parte intensiorem, tam est novum compositum metaphysicè loquendo, quàm si addatur nova pars extensionis. Negatur etiam ita individuari accidentia à subiecto, ut non possint, vel duo esse in eodem subiecto, vel ut id quod est in uno, non potuisset fuisse in alio.

Dices tertio; eadem anima rationalis indivisibilis dat diversis partibus materiæ diversas denominationes, carnis, ossis, &c. ergo & eadem qualitas poterit tribuere diversas similiter denominationes. Negatur consequentia, primò enim anima non tribuit rationes, sicut easdem animam rationales, sed diversas, Deinde, dici potest, varietatem illam denominationum provenire, non ab animâ præcisè, sed ab unione heterogeneâ, vel à diversâ complexione accidentium.

DISPUTATIO X.

Sintne gradus intensiōnis homogenei, an heterogenei.

SECTIO PRIMA.

Proponuntur sententiæ.

I. Diximus disp. præcedente intensiorem qualitatum fieri per additionem, seu productionem novi gradus, & unionem illius cum præcedentibus. Hic ergo quærimus, sintne hi gradus

R. P. Th. Comptoni Philosophia.

homogenei, id est, planè inter se similes, & solo numero diversi, sicut duæ partes aquæ, & nullo modo sibi invicem subordinati; an heterogenei, hoc est, inter se dissimiles, & specie ut aiunt, incompletè distincti, cum subordinatione ad se invicem, ita ut secundus naturaliter supponat primum, tertius secundum, & sic deinceps.

Prima sententia affirmat omnes gradus in intensiōne cujuscvis qualitatis esse homogeneos. Ita Okam

III. Virtus activa qualitatis verè augetur per intensiorem ergo additur novus gradus.

IV. Res diversa speciei incompletæ possunt continuari.

V. Quo sensu dixit Aristoteles essentias rerum esse indivisibiles, & sicut numeros.

VI. Cur idem calor non det diversas denominationes, sicut easdem animam rationales.

sentis contrarietate. Quid sint gradus homogenei, & heterogenei.

II.

P p 2

in

2. Sent. ait
gradus om-
nes inten-
sionis esse
homogeneos.

in 3. q. 6. Greg. in 1. d. 17. q. 4. Gab. in 3. d. 13. quæst. un. art. 1. notab. 1. Valsq. 1. 2. d. 82. Rubius hic 1. 1. c. 4. tr. 3. q. 5. num. 154. §. *Ad secundum*. Contim. hic 1. 1. cap. 4. quæst. 2. art. 3. §. *ad ultimum*. Tol. hic 1. 1. cap. 3. quæst. 4. Arria. hic d. 3. sect. 3. num. 65. & ex parte Oviedo hic, Cont. 4. p. 2. numer. 62. & ex recentioribus non pauci.

III.
Declaratur
hæc senten-
tia.

Dicunt ergo hi auctores, esse quidem varios gradus in quavis qualitate intensâ, sine ullâ tamen inter se subordinatione, aut dissimilitudine graduâ, ac proinde non magis hunc esse primum, aut secundum, quam illum, sed vel dici primum, quod primò producatur, ac merè dependere à determinatione divinâ, quem gradum velit primò produci, aut expelli, & consequenter quis censendus sit primus, ex se tamen posse quemcunque esse primum. Rationes hujus sententiæ ponentur postea.

IV.
2. Sent. affe-
rit gradus
omnes in-
tensionis
esse hetero-
geneos.

Secunda sententia huic è diametro opposita affirmat gradus omnes in intensione qualitatum esse heterogeneos, seu dissimiles, sibi que invicem naturaliter subordinatos ita ut qui est primus, non possit esse secundus, nec alium sibi præsupponere; secundus etiam, inquit hæc sententia, supponit primum, nec potest naturaliter in subiectum induci nisi illo præsupposito; tertius similiter supponit secundum, & sic de aliis omnibus gradibus. Ita Suarez d. 46. Met. sect. 1. n. 30. 34. & 35. Murcia hic, l. 1. d. 2. q. 1. §. Dico secundò. Hurt. hic d. 5. n. 98. Quod etiam docet Cajeta. 2. 2. q. 24. ar. 7. & plurimi ex recentioribus.

V.
Differunt
hi auctores
in modo
hanc sen-
tentiam de-
fendendi.

Differunt tamen hi auctores, quòd alii cum Suarrio affirmant hanc inæqualitatem, ac dissimilitudinem graduum esse solum numericam, & unum gradum alio individualiter tantum esse perfectiorem, sicut sunt mas & femina secundum probabilem sententiam in eadem specie animalis. P. Hurt. è contrâ cum aliis vult inter gradus istos esse differentiam specificam, non quidem specie completâ, ut est inter aquam & ignem, sed solum incompletâ. At quæstio potius est de modo loquendi, quam de re.

VI.
3. Sent. he-
terogenei-
tatem gra-
dum in
quibusdam
qualitati-
bus patuit,
non in aliis.

Tertia aliorum sententia est, quæ heterogeneitatem in aliquibus accidentibus ponit, non in aliis: dicunt enim hic auctores posse scientiam de aliquâ re, sicut & visionem beatificam, intendi per hoc quòd addatur nova pars scientiæ, vel visionis representans idem objectum cum novo connotato, ad quod dicit ordinem, ut dum cognoscitur omnipotentia divina in ordine ad plures & plures creaturas per novas partes visionis. Hæc tamen heterogeneitas non videtur ita propria, sed extensio potius quædam cognitionis, quam intensio; nec enim videtur cognitio illa esse intensior, quæ representat plura objecta, sive illa primaria sint, sive secundaria, & in obliquo solum cognita, sed ut visio, vel cognitio sit propriè intensior, debet esse ejusdem omnino objecti. Quid hac in re sentiam, dicam sect. sequente.

SECTIO II.

Resolvitur quæstio circa intensiorem ex gradibus homogeneis vel heterogeneis.

I.
Non impli-
cat intensio
ex gradibus
homogeneis.

Prima conclusio: non implicat intensio qualitatum quarundam ex gradibus seu partibus homogeneis in eadem parte subiecti inter se unitis. Hæc conclusio probabitur solvendo argumenta quæ contra eam proponi solent.

II.

Obijciunt primò: si duo gradus similes in eadem parte subiecti possint facere intensiorem, ergo & duæ partes quantitatis in eadem parte materiæ facere similiter poterunt intensiorem. Resp. negando

consequentiam, non præcisè quòd sint similes; si enim essent heterogeneæ, ut si pars quantitatis celestis (quæ secundum multos specie distinguitur à sublunari) poneretur simul cum eâ in eadem parte subiecti, non tamen facerent hæ duæ partes intensiorem. Ideo ergo duæ partes quantitatis non faciunt intensiorem, tum quia non dicunt proportionem naturalem, ut sibi invicem uniantur in eadem parte subiecti; tum etiam quia non sunt aptæ ad denominandum subiectum magis aut minus quantum, sicut à calore denominatur magis aut minus calidum: una enim pars quantitatis tam denominat subiectum suum quantum quam mille, non homogenea tantum, sed heterogenea.

Obijciunt secundò: duo accidentia ejusdem omnino rationis inesse nequeunt eidem subiecto; alterum enim esset superfluum, ergo nequit fieri intensio per gradus homogeneos. Resp. in quibusdam accidentibus, iis nimirum quæ non suscipiunt magis & minus, antecedens esse verum; sic enim ob eandem rationem non potest res naturaliter habere in eodem loco duas ubicationes, duas quantitates &c. quia una ex his tantum tribuit subiecto, ut proximè dictum est, ac duæ vel centum. At in iis accidentibus, quæ suscipiunt magis & minus, est sufficiens finis cur plura in eadem parte subiecti inter se uniantur. Quæ de re dixi etiam quædam disp. præcedente, sect. 1. num. septimo.

Obijciunt tertio: Intensio sonat perfectionem supra extensionem, sed si gradus sint homogenei; subiectum habens sex gradus caloris, aut lucis in diversis partibus, esset æquè perfectum, ac si haberet sex illos gradus in eadem parte, ergo non potest fieri intensio per gradus homogeneos. Resp. materialiter quidem, & spectatâ præcisè entitate graduum ita esse, cum iidem numero sex gradus, qui jam sunt gradus extensionis, potuissent esse gradus intensiōis, & è contrâ: formaliter tamen, & ex parte modi habendi, intensio, etiam ex iisdem gradibus, superat extensionem, tum quia una pars subiecti jam tantum habet perfectionis sola, quantum autè sex partes ejusdem magnitudinis habebant; tum quia perfectiore inter se unione hi gradus connectuntur; tum denique, quia sicut plura agentia quo magis ad se invicem accedunt, eo perfectius sunt operativa, virtus enim unita fortior, ita si in eadem omnino parte subiecti conjungantur, magis adhuc & perfectius operabuntur, sicque constituent perfectius complexum.

Obijciunt quartò: ideo Deus & creatura non censentur facere complexum, intensivè perfectius quam sit Deus solus, sed solum extensivè, quia scilicet creatura non est quid Deo perfectius. Contrâ, si hæc sit sola ratio, ergo nec primus gradus heterogeneus faciet intensiorem cum secundo, cum ille non sit quid perfectius gradu secundo. Si verò juxta adversarios gradus imperfectior potest facere intensiorem cum perfectiore, à fortiori facere intensiorem poterit cum æquali. Resp. itaque disparitatem esse quòd Deus eminenter contineat perfectiones omnium creaturarum, neque plus potest Deus & creatura, nec plus est æstimabile complexum illud, quam Deus solus: at verò certum est duos gradus albedinis, aut viriditatis plus posse quam unum, & duos gradus gratiæ, etiam homogeneos, magis esse æstimabiles, uno quantumvis sint omnino similes.

Secunda conclusio: Dici probabiliter potest intensiorem qualitatum non operarum, ut gratiæ, & similium, fieri per additionem graduum homogeneorum. Ratio est, quia sicut non sunt multiplicandæ entitates sine necessitate, ita nec sine necessitate multiplicandæ sunt rerum perfectiones, nec earum

VI.
Qualitates
non opera-
tive intensi-
onem per
gradus ho-
mogeneos.

diversitas statuenda: sed nulla hic est necessitas, ut partim constet ex proximè dictis, partim ex sect. sequente constabit, ubi peculiarem afferemus rationem, cur in quibusdam qualitatibus operativis necessaria sit graduum heterogeneitas, quæ in qualitatibus non operativis non urget.

VII. Tertia conclusio: Dici etiam probabiliter potest, intensiorem qualitatum operativarum æquivocè, ut gravitatis & similibus, quæ producant effectus sibi dissimiles, fieri per aditionem graduum similibus. Ratio est eadem quæ posita est in conclusione præcedente, nullum enim huius rei est urgens fundamentum.

VIII. Quarta conclusio: Gradus intensiorem in qualitatibus operantibus univocè, ut in luce, calore, frigore, & similibus, necessariò statuendi sunt heterogenei, seu sibi in perfectione dissimiles.

IX. Hæc conclusionis huius ratio à nonnullis affertur: qualitas, inquit, secundum diversam intensiorem disponit ad formas specie distinctas, ergo debent gradus esse inter se diversæ speciei, saltem incomplete. Sed contra primò, quare enim requiretur propterea diversitas specifica inter gradus? dici namque posset unam formam substantialem petere plures gradus ejusdem rationis, quam aliam. Conf. major vel minor quantitas est dispositio ad formas specie distinctas, ut constat in minimo naturali, & tamen major quantitas non distinguitur specie à minori, ergo &c.

X. Idices; diviso minimo naturali non manere accidentia, & dispositiones ad illam formam, ad horum autem ablationem sequitur destructio formæ, non ad diminutionem quantitatis. Contra primò, non ad hanc destructionem solum, sed etiam ad divisionem quantitatis sequitur formæ destructio, cum certum sit aliquas formas, præsertim viventium, requirere tantam quantitatem, nec posse sub minore consistere. Contra secundò, ergo saltem diversa quantitas est dispositio ad accidentia, & qualitates specie distinctas: ergo possunt aliqua specie inter se non distincta disponere ad ea, quæ specie distinguuntur.

XI. Dices secundò; formæ specie distinctæ requirunt dispositiones specie distinctas, ergo aer & ignis debent habere qualitates specie distinctas. Resp. ignem & aërem, licet conveniant in una qualitate, nempe calore, qua de causâ vocantur elementa symbola, differunt tamen in aliâ, ignis enim habet siccitatem, & aer humiditatem. Si verò sermo sit de mixtis, in quibus reperitur omnes quatuor primæ qualitates inter se attemperatæ, vel dicendum cum multis, esse in iis aliis peculiares dispositiones unicuique speciei proprias; vel diversum temperamentum quatuor primarum qualitatum posse esse sufficiens determinativum ad diversitatem specificam formarum substantialium: sicut, ut proximè diximus diversitas quantitatis sufficiens determinat ad formas, vel dispositiones specie distinctas.

SECTIO III.

Præcipua ratio cur qualitates operantes univocè constare debeant gradibus heterogeneis.

I. Secundò ergo, & præcipue probatur conclusio: Et sententia statuente gradus harum qualitatum homogeneos sequeretur posse agens aliquod remissum, calidum v.g. ut quatuor, intendere passum sibi applicatum usque ad octavum gradum, imò duo agentia remissa posse se invicem intendere, quod tamen est aperte contra experientiam, & ab omnibus

R.P. Th. Comptoni Philosophia.

negatur. Sequela probatur, secundus gradus est ejusdem planè rationis cum primo, in hac sententiâ, ergo potest agens ut quatuor illum producere, cum possit adhuc producere unum gradum: probo consequentiam, quodcumque est virtus sufficiens in agente, & aptitudo seu capacitas in passio ad effectum, potest effectus ille produci; sed hic est virtus sufficiens in agente, & capacitas in subiecto, seu passio, ut constat, cum passum recipere possit octo gradus, ergo calor ut quatuor poterit intendere passum ultra gradus, quos in se habet, & duo agentia remissa se invicem intendere usque ad summum.

Dices; posse quidem calidum ut tria, vel quatuor producere unum gradum per se loquendo, non tamen in his circumstantiis, jam enim eorum vires sunt exhaustæ. Contrâ, quando calidum ut duo produxit unum gradum in uno subiecto, si applicetur aliud subiectum, producet similiter unum gradum in eo, & si duo simul subiecta applicarentur, vel intime inter se penetrata, vel ipsi proxima, produceret simul calorem ut unum in utroque, ergo non sunt exhaustæ ipsius vires: ergo in eodem subiecto posset adhuc producere unum gradum. Patet consequentia, non minus est hoc subiectum ei applicatum, quam aliud, nec est minus capax effectus producendi, cum possit naturaliter stare gradus ille cum gradu jam producto, ergo nihil obstat quo minus adhuc calidum ut duo unum gradum producat in illo subiecto.

Dices secundò; & est communis solutio, ideo non posse calidum ut duo ex.gr. intendere aliud calidum ut duo, quia simile non agit in simile, jam enim habet qualitatem, quam agens aliud potest in eo producere. Contrâ, in hac sententiâ sequitur, posse simile agere in simile, & commune illud axioma non subistere: cum enim subiectum non habeat omnem qualitatem, quam potest agens producere, sicque illius capax, & nihil aliud obstat, ut jam probatum est, quidni poterit simile agere in simile? In nostrâ autem sententiâ clara redditur huius axiomatis ratio: cum enim gradus proximus secundo sit ipso perfectior, superat perfectionem agentis perfecti solum ut duo, sicque non potest eum producere.

Dicunt; omne agens naturale intendere assimilare sibi passum, ut hac ratione conservet, & propaget suam speciem: cum ergo jam calidum ut duo sit simile alteri calido ut duo, si ulterius in ipsum ageret, redderet illud sibi dissimile. Contrâ, in hac sententiâ sequeretur debere reddere illud sibi hoc modo dissimile cum nulla reddi ratio possit cur non ageret, ut jam ostensum est. Deinde, sicut agens, ignis v.g. unius palmi producit calorem in passio duorum palmorum, sicque dissimilat sibi passum in extensione, posset etiam illud dissimilare in intensiõe, nisi aliqua ratio assignetur.

Præterea, si ponantur duo agentia lucida vel calida inæqualiter, alterum ut duo, alterum ut sex, utrumque simul concurrat ad producendum calorem, vel lucem ut quatuor, aut quinque in passio sibi approximato, ergo agens ut duo dissimilabit sibi passum, cum concurrat ad quatuor vel quinque gradus producendos in illo passio, & tamen agens in se duos tantum habet gradus, ut supponimus. Quod autem calidum vel lucidum ut duo concurreret ad omnes illos gradus, & fatentur adversarij, & probatur; licet enim calidum ut duo per se non possit producere calorem ut quatuor, potest tamen conjunctum calido ut sex, sicut puer cum viro robusto elevare potest pondus, quod per se non potest: si autem possit calidum ut duo cum calido ut sex producere calorem ut quatuor, producet, cum sit agens necessarium.

II. Agens calidum ut duo poterit octo gradus caloris in passio producere.

III. Si gradus sint homogenei, sequitur simile posse agere in simile.

IV. In hac sententiâ agens debet sibi dissimilare passum.

V. Agentia inæqualiter concurrunt dissimilant sibi passum.

Calor ut duo concurrat cum calore ut sex ad producendum calorem ut quinque.

VI.
Clara ratio
cur duo ca-
lida ut qua-
xior, non
possint se
in vicem in-
terferere ad
summum.

At verò in nostrâ sententiâ statuente gradus heterogeneos, claram reddimus hujus experientie rationem à priori, cum enim septimus vel octavus gradus sint entitativè perfectiores sexto, nunquam possunt plura agentia calida tantum ut sex quantumcunque multiplicentur, producere gradum septimum, vel octavum, cum agens univocum æquare debeat perfectionem effectus, & æquivocum superare; duo autem, vel etiam centum sexti gradus nunquam possunt assurgere ad perfectionem septimi, sicut nec centum lupi ad perfectionem leonis, aut centum columbæ ad perfectionem aquilæ. Unde, vel hoc nomine præferenda est hæc sententia, quod scientificè, & à priori procedat, & intellectui satisfaciatur, quod in contraria sententiâ desideratur.

VII.
Sententia
reddens ra-
tionem ali-
cujus rei à
priori, est
alteri præ-
ferenda.

Dices; non exigitur à Philosopho ut cujusque rei rationem reddat à priori, quæ enim ratio à priori cur albedo non producat albedinem, sicut calor producit calorem? Fateor non semper posse omnis experientie reddi rationem à priori. Dico tamen sententiam, quæ hoc faceret, rerumque naturas hæc in parte penetraret, longè præferendam alteri, quæ effectum quidem videre se dicit, causam tamen penitus se ignorare fatetur, & hæret quasi in cortice.

VIII.
Olij: nobis
etiam re-
currendum
esse ad ex-
perientias.

Urgebis cum P. Arriaga hic n. 54. etiam nobis recurrendum esse ad naturas rerum, sicut enim ipsi dicunt ideo non posse calidum ut sex producere calorem ut septem in passo sibi applicato, quia est natura accidentis, ut non producat plures gradus in passo externo, quam habeat in se; eandem rationem reddere debemus nos cur non producat tot gradus in subiecto sibi proximo, quot habet in se.

IX.
Resp. nos
causam
assignare,
distantiam
scilicet ali-
quam passi
ab agente.

Resp. nos non ideo præcisè dicere agens aliquod non tot gradus in subiecto externo producere, quot habet in se, quia hæc est natura agentis, hoc enim esset petere principium, & in idem recidere, quod reprehendimus in contraria sententiâ Doctoribus: sed ideo dicimus agens aliquod, ignem ex. g. non tantum caloris producere in passo externo, quantum in se, quia passum non est adeò benè applicatum, sed aliquantulum distat: Unde si esset subiectum illud intimè penetratum cum igne, tantum in eo caloris produceret ignis, quantum in se, ut ostendit d. 7. l. 5. n. 4. & 5.

X.
Quod potest
gradum
aliquem in
passo remo-
tiori produ-
cere, poterit
in propin-
quo.

Instabis; ergo hanc etiam rationem poterit sententia asseruens gradus homogeneos reddere, cur agens calidum ut tria non possit plures gradus in passo sibi proximo producere, quia scilicet passum aliquantulum distat. Nego consequentiam, potest enim adhuc in passo remotiore, & minùs benè applicato hujusmodi gradus producere, ergo à fortiori producere illos poterit in passo sibi proximo, & meliùs applicato.

XI.
Quid re-
quiratur ut
agens non
possit disti-
militare sibi
passum.

Tandem respondebis cum P. Arriaga hic n. 54. esse primum principium per se notum, non posse amplius passum ab agente naturali intendi, quam ut ipsi reddatur simile in specie qualitatis, & numero graduum. Contrà, si hoc sit primum principium, est etiam primum principium esse gradum illum producendum ejusmodi, ut in his circumstantiis superet virtutem causæ, cujus tamen contrarium hic est manifestum, cum illum ipsum gradum producat in passo remotiore, & minùs benè applicato, imò subinde in subiecto longè magis indispósito, ut si calidum ut sex, ubi in aëre sibi proximo produxit quatuor, vel quinque gradus caloris, adhuc unum vel alterum producat in nire, ad palmum distante. Sicut quia est lumine naturæ notum omne totum esse majus sua parte, ut hominem capite, est eadem operâ notum lumine naturæ esse aliquid in homine præter caput. Siquis verò dicat, hoc non esse à Philosopho spectandum, sed crudè stan-

dum axiomati, mirum sanè is censeretur habere lumen naturæ.

Recentiores ergo aliqui Philosophi graduum homogeneorum acerrimi defensores dicunt simile posse agere in simile, idque variis experientis comperit sibi esse affirmant: axioma proinde illud, nequid ultra facessat negotij, rejiciunt. Rem hanc discutimus sectionibus sequentibus.

SECTIO IV.

Verum simile agere possit in simile.

Similitudo duplex est, specifica, & gradualis: prima communis est tam substantiæ, quam accidentibus; ignis enim specificè non minùs est similis igni, aqua aquæ, leo leoni &c. quam calor calori, aut lux luci. Similitudo gradualis propria est solum accidentium, diciturque convenientiam in gradibus intensiōis. Calor ergo ut sex, & calor ut duo conveniunt in similitudine specificâ, non in graduâ: calor ut sex, & frigus ut sex, in similitudine graduâ, non specificâ: demum duo calores ut sex conveniunt in utraque: sicut & duæ albedines, impulsus, siccitates, ac luces ut quinque, & sic de aliis.

Quæstio ergo præsens procedit de similitudine graduâ: certum est enim similitudinem specificam non ob stare in accidentibus, quo minùs simile agit in aliud sibi hoc modo simile, calidum enim ut sex agit in calidum ut tria, & novum in eo caloris gradum producit. Dixi in accidentibus, in substantiis enim substantialiter operantibus, simile non agit in aliud simile similitudine specificâ, ut ignis in materiam unâ formâ ignis informatam, non inducit aliam, quia materia non est capax simul duarum formarum substantialium. Quærimus ergo utrùm calidum aut lucidum ut sex in passo sex gradus caloris, aut lucis habente, possit adhuc unum gradum caloris, aut lucis producere, & reddere illud calidum aut lucidum ut septem.

Prima sententia affirmat calidum in materiâ densiore posse agere in aliud calidum in materiâ rariore, licet quoad gradualem similitudinem utrumque sit æquale, habeat ex. g. calorem ut sex: & hoc sensu dicunt simile agere posse in simile. Ita Marsil. hic q. 18. Niphus c. 2. q. 2. Scotus l. 2. Phys. q. 4. & alij. Ratio eorum est, constat enim, inquit, experientia ferrum candens ita stupæ calorem intendere, ut concipiat ignem, cum tamen ferrum ipsum non tam intentum in se calorem habeat, sic enim haberet formam ignis, ergo ferrum illud primò materiam stupæ reddit sibi in intensiōe æqualem, postea superiorem, sicque agit in simile.

Sed contrà: hæc experientia nihil probat; primò enim dici potest, summum illum calorem in stupâ, non à partibus ferri produci ultra gradus intensiōis quos ipsæ in se continent, sed à particulis ignis in poris ferri latentibus, ut in Phys. dixi d. 1. r. sect. 3. n. 10. Secundo dico, totum illum calorem stupæ produci posse à partibus ferri, quæ propter majorem densitatem & configurationem calorem illum vehementem statim in stupâ producunt, non tamen planè tantum quantum habent in se. Ideo autem convertitur stupâ in ignem, non verò ferrum, quia licet hoc plus in se caloris habeat quam stupâ, minorem tamen habet raritatem, & alias dispositiones, quæ plurimum ad ignem citò concipiendum conducunt.

Secunda sententia est aliorum qui inde probant simile agere in simile, quod experientia, inquit, constat eandem numerum qualitatem in passo aliquo, calorem ex. g. ut quatuor, se intendere, imò nonnunquam calor remissus ita se auget, ut per antiperistasi-

XII.

I.
Similitudo
duplex, gra-
dualis, &
specificâ.

Similitudo
gradualis
est propria
accidentibus.

II.
Quærimus
an simile
gradualiter
possit agere
in sibi simi-

III.
1. Sent. ut
calidum ut
quatuor in
materiâ
densâ possit
agere in
calidum ut
quatuor in
materiâ
rarâ.

IV.
Cur fieri
convenit
in ignem
non verò
ferrum.

V.
2. Sent. ut
eius simile
agere in
sibi.

sim excitetur ignis, quod in fœno, impeditur ejus evaporatione, sæpè contingit; & idem evenire subinde asserunt in fimo columbæ.

VI. P. Arriaga hic d. 3. l. 7. n. 125. ait intensum illum calorem, seu dispositionem ad ignem produci à formis substantialibus, horum compositorum. Sed contrà, sic enim hæ formæ directè concurrerent ad destructionem sui. Probabilius ergo videtur refundendum potius hoc esse in cœlum, aut aliquam ex causis universalibus, quæ sicut animalcula aliqua generant ex putri, disponendo prius materiam, in quâ inchoatum quoddam ad hoc temperamentum reperiunt; ita cum in his compositis inclusæ sint calidæ quædam exhalationes, peculiarem habentes aptitudinem, ut ad ignis introductionem disponantur, primò temperamentum ad ignem requisitum, & mox ipsam formam ignis in eorum materiam inducunt.

VII. Disputant hic aliqui de Reflexione: de hac tamen dictum est in Physicis d. 3. l. 3. n. 9. & 10. nec opus est hic quidquam adicere.

SECTIO V.

Alius modus defendendi simile posse agere in simile.

I. Lia hac in re sententia est quorundam recentiorum, qui intensiorem qualitatum statuentes in gradibus homogeneis, affirmant non simile tantum in materia densa agere in sibi omnino simile quoad gradus intensiōis in materia rarâ, sed passim contingere ut duo agentia æqualis omnino intensiōis, ac densitatis, vel raritatis, se invicem in calore, luce, & aliis hujusmodi qualitatibus intendunt.

II. Hæc sententia, quamvis à suis fautoribus accuratè tradatur, & expicetur, mihi nunquam visâ est vera. Nititur autem præcipuè quibusdam experientiis, quæ cum, ut plurimum, ex vitis, & aliis hujusmodi lubricis rebus desumantur, vereor ut sint firmæ, ac solidæ. Certè non mihi tanti videntur, ut tot jam annis receptissima in scholis doctrina, quâ simile dicitur non posse agere in simile, labefacteretur.

III. Impugnatur hæc sententia primò: si enim una candela æqualis planè intensiōis possit aliam intendere, ergo & una pars seu medietas ejusdem candelæ alterius lucem redderet intensiorem, sicut una pars magis intensa in aliam ejusdem agentis minus intensam sæpè agit, quo pacto manus amissum frequenter ex parte calorem à vicinis denuò partibus recipiunt: & si aqua frigida calidæ admisceatur, partes illæ, quamvis jam unite in se agunt, & reagent, ergo idem facient duæ partes æqualis intensiōis.

IV. Impugnatur secundo: sequitur enim duo vel tria luminola ut quatuor, duas candelas ex. g. decuplo, imò centuplo plus lucis in se invicem producere, quàm in se habebant, quando primum applicabantur. Sequela probatur, agens omne secundum Philosophos effectum fermè æquè intensum in passio sibi vicino, & capace producere potest, ac habet in se, sed hic est subjectum vicinum, & capax, ergo. Minor probatur primò enim supponimus unam candela esse alteri vicinam: quod autem sit capax majoris lucis, probatur primò enim dicunt hi auctores de facto unam candela alteri applicatam posse lucem intendere, si autem semel concedatur posse quidquam agere in aliud simile, & sibi tantillum dissimilare passum, ac limites ab hoc axioma, simile non agit in simile, præscriptos, transgredi, nulla est ratio cur plures ab agente illo gradus recipere nequeat. Deinde, maximam videmus diversitatem in

claritate inter lucernas, quæ proinde magnam lucis latitudinem patiuntur, sicque potest earum lux notabiliter intendi.

Quod verò lucem suam ad invicem mirum in modum intenderent hæc lucernæ, sic ostendo: ubi primum tres candelæ A. B. C. habentes singulæ lucem ut quatuor, sibi applicantur, A tres gradus lucis producet in B. & in eadem totidem eodem instante producet C. nec enim est cur non tot gradus lucis in candela illâ producant, si subjectum sit capax, ut jam ostendimus esse, ac in alio quovis passio sibi applicato. Deinde lucerna B illo etiam instante in aliis duabus lucernis per quatuor suos primos gradus lucis producet similiter tres gradus, & per alios sex gradus quos ab iis tunc recepit, producet etiam eodem instante reali, in posteriore tamen naturæ, in singulis alios quinque, cum hi gradus non sint minùs activi prioribus, & hoc modo actione reciproca, dando scilicet lucem, & accipiendo mirum in modum intensiōem suam augebunt, ut consideranti patebit. Hoc inquam sequitur ex hac sententiâ, cum tamen sit apertè contra omnem experientiam.

Dices; non sequitur hujusmodi lucis augmentum. Agentia enim illa vires suas impendunt in gradum jam productorum conservatione; unde ultra tres primos gradus, quos in sese invicem produxerunt, non possunt quidquam postea in lucernis illis producere. Contrà, non dico gradus illos sequentes produci à quatuor primis, hi enim priores illos tantum sex gradus producant, quos postea, quamdiu præfentes sunt, conservant. Dico itaque gradus sequentes à sex illis de novo productis effici, hi enim in nullius gradus conservatione vires suas adhuc impenderunt.

Ut hujus argumenti vim declinent, dicunt aliqui luminosum, etiam ut octo non producere lucem ut sex, vel septem, in passio vicino, ut nos opinamur (idem proportionem servatâ asserunt de aliis luminosis minoris intensiōis) imò autem luminosum ut octo raro extra se producere millesimam partem suæ intensiōis.

Contrà primò: hoc enim est contra communem Philosophorum sententiam, qui uno ore affirmant luminosum aliquod, non millesimam solum lucis suæ partem in passio sibi proximo producere, sed lucem sibi fermè in intensiōe parem. Contrà secundo: experientia ipsa reclamatur, quæ, vel oculis testibus, multò clariùs probat luminosum ut octo, plus quàm millesimam, vel etiam centesimam lucis suæ partem in subjecto sibi proximo producere, quàm prober simile agere in simile, & unam candela intendere lucem alterius sibi in gradibus intensiōis omnino æqualis: si enim quis chartam, aut manum, vel aliud quidpiam candelæ alicui admoveat, intensam in illis lucem productam videbit. Contrà tertio & præcipuè, sitque

Secunda impugnatio hujus sententiæ: si luminare aliquod lucidum ut octo in passio sibi appposito non producat, nisi millesimam partem suæ lucis, ergo similiter calidum ut octo, seu octo gradus caloris in igne, non producent in subjecto sibi proximo nisi millesimam partem sui caloris; sed hoc videtur manifestè falsum, ergo. Major videtur certa, lux enim, ut constat, est multò magis activa, quàm calor, maximè cum hic inveniat contrarium, non illa.

Minor itaque, quod scilicet falsum sit octo gradus caloris in igne non producere nisi millesimam partem sui caloris in passio sibi applicato, probatur: primò enim calor ignis in aquâ ebulliente non solum plus quàm millesimam sui partem, sed calorem producit.

V. Ostenditur tres lucernas actione reciproca lucem suam invicem mirum in modum augere.

VI. Dicunt non posse ulterius lucernas illas lucem producere quia jam productam conservant. Respondetur.

VII. Dicunt alii quod luminosum non producat extra se mille simam partem suæ lucis.

VIII. Est contra experientiam candelam non producere extra se millesimam partem suæ lucis.

IX. Sequeretur calorem ut octo, non producere extra se nisi millesimam partem suæ caloris.

X. Calor ut septem vel octo, calor intensum extra se producit.

valdè intensum producit, sibi què fermè in intensio-
ne æqualem; eosdem enim ferè habet effectus, ma-
num enim torquet, cibos coquit, & similia, ergo
negari nequit quò habeat intensum calorem. Digi-
tum aquæ illi tantisper inferant, videbunt utrum
millesimam tantum caloris sui partem in eo produ-
cat. Deinde, si calor, aut siccitas ut octo millesimam
tantum sui partem in passo externo producat, mil-
lesima tantum pars frigoris, aut humiditatis expel-
letur, sicquè in omni re erit millies plus frigoris &
humiditatis, quàm caloris, & siccitatis, quod tamen
est apertè contra experientiam, nec ab ullo admitti
potest. Tertio, dispositio ad ignem, etiam in primâ
productione, est calor intensus, ut septem ex.g. vel
circiter, ergo calor in igne potest calorem ut septem
producere in passo sibi approximato, cum possit il-
lud disponere ad ignem.

*Ignis pas-
sum dispo-
nit ad ignem,
ergo plus
quàm mil-
lesimâ par-
tem sui ca-
loris in eo
producit.*

*Si simile a-
gere possit in
simile, tria
calida ut
quatuor in-
tendunt se
ad summum.*

XI. Hinc infero, si argumentum suprà positum nu. 5.
formetur in tribus calidis ut quatuor, vel sex, habi-
turum majorem vim, cum hic clarum sit posse illa
calida non solum plus quàm millesimam sui caloris
partem in se invicem producere, sed gradus etiam
aliquos, & calorem intensum, ut jam ostensum est.
Primo ergo ponamus tria illa calida ut quatuor vel
sex conservari sine ullâ admixtione frigoris, ut divi-
nitus possunt, tunc statim gradus aliquot caloris in
se invicem producent, & illi alios, & sic statim inten-
dent se ad summum, ut n. illo 5. diximus; eadem
enim tunc de illis ratio est, ac de luminosis. Si autem
existant modo connaturali, seu cum admixtione ali-
quot graduum frigoris, poterunt etiam tot gradus
caloris in se invicem producere, quamvis lentius,
ratione contrarij expellendi.

SECTIO VI.

Argumenta contententia simile posse agere in simile.

*I. Obijciunt
candelas,
juxta se po-
sitas appa-
rere clario-
res.*

*II. Experientia
candelarum,
quæ juxta
seponuntur,
est hac in re
nulla.*

*III. Obijciunt
candelam remo-
tioris vici-
nijs per
flammas
vicinioris,
ergo lucem
suam per
lucem illius
trajiciunt.*

O Bjiciunt primò: duæ candelæ ejusdem planè
intensionis juxta se positæ clariores apparent,
quod, inquit, vel oculis discerni potest, ergo suam
invicem lucem intendunt, & simile agit in simile.

Sed contra: mirum est hanc experientiam asserri
tanquam ad oculum patentem, cum plurimi ocu-
lati testes, & qui rem hanc sedulo explorarunt, nihil
unquam se hujusmodi in candelis juxta se collocatis
advertisse affirmant, aut uni ex præsentia alterius ul-
lam factam esse lucis accessionem. Unde P. Arriaga
d. 3. Gen. f. 7. ait esse manifestum, facis accensæ lu-
cem, à facibus alijs circumcirca positjs, non augeri:
& addit, se hujus rei ex proposito experientiam fe-
cisse, candelis proximè sibi invicem collocatis, nec
advertere ullo modo potuisse unius lucem ex appo-
sitione alterius candelæ fuisse ullo modo auctam.
Quare ex hac experientia nihil inferri potest pro hac
sententiâ, sed cum Hippocrate potius Aphor. 1. l. 1.
dicendum, experimentum fallax, judicium difficile.

Obijciunt secundo, & præcipuè, aliam experien-
tiâ: constat, inquit, unam candelam æqualis planè
intensionis videri per flammam alterius, ergo per
flammas illam trajicit lucem, ergo lucem hujus can-
delæ intendit, cum intendere nihil aliud sit, quam
lucem luci addere in eadem parte subiecti. Quod ve-
rò lucem per alterius candelæ flammam trajiciat, est,
inquiunt, manifestum, nam ut videatur, emittere de-
bet speciem ad potentiam, & per totum medium,
alioqui dabitur actio in distans, ergo cum hæc can-
dela sit interjecta, per hujus etiam flammam debet
speciem trajicere: ulterius, sed species, inquit, non
distinguntur à lumine, vel saltem quicquid vide-

tur, non speciem tantum sed etiam lucem transmittit
ad oculum, ergo. Hoc est præcipuum hujus opi-
nionis fundamentum.

Contra: hoc enim probaret, non simile tantum
agere in simile, sed res etiam remississimas agere in
maximè intensas, & earum lucem augere. Quod sic
ostendo: sicut candela cernitur per flammam alte-
rius, ita res alia fulci coloris, quæque minimum in
se habet lucis, si post candelam statuat, per flam-
mam candelæ videbitur, imò lychnus ipse fuligino-
sus, quem candelæ flamma ambit, per hanc videtur:
& si lignum, aut lapis, vel aliud quidpiam subnigri
coloris (quod proinde minimum in se lucis continet)
in ignem conjiciatur, similiter per ignis flammam
videbitur, ergo lucem per illam trajicit, ergo lapis
ille & lignum fulcum flammæ ignis, lychnus fuligi-
nosus candelæ lucem intendit. Quod sanè creditu
admodum est difficile.

Ad argumentum itaque Respondeo, unam can-
delam per aliam sibi similem non trajicere lucem,
sed utramque junctis viribus constituere unicum
agens totale, ut mihi est evidens contingere dum plu-
res arenulæ, aut muscæ videntur à longè ut osten-
dam in libris de Anima, & plurimi affirmant de
duobus levantibus idem pondus, trahentibus cym-
bam &c. ex quo provenit, ut lucem ulterius, & in
majore intensione extra se producant, quàm singu-
la producerent sigillatim: multitudo enim partium,
ut constat, conducit ad agendum. Non tamen in se
invicem agunt, nec extra se lucem producent inten-
siorē eā quam in se continent. Neque hinc sequi-
tur, dum candela remotior videtur per proximio-
rem, dari actionem in distans, licet candela illa per
viciniorē nec speciem, nec lucem trajiciat, nam ut
in Physicis ostendi d. 36. f. 2. n. 11. ad vitandum actio-
nem in distans, non requiritur ut agens agat per om-
ne id quod interponitur inter illud & effectum, sic
enim una pars ejusdem candelæ agere deberet in
aliam, medietas scilicet à visu remotior in medie-
tatem propinquoerem, sed sufficit quod nihil mediet
quod non sit vel agens, vel passum, ut hic contingit,
duæ enim hæc candelæ, ut dixi, constituunt, unum
agens totale.

Contra hoc insurgunt hujus opinionis patroni. &
aiunt, gratis, & contra experientiam dici duas il-
las candelas attemperare suum concursum, & in
unum agens totale coalescere: gratis, quia nulla
hujus rei ratio asserri potest: contra experientiam,
clare enim constat ex additione novæ candelæ non
remitti lumen alterius.

Ad primum resp. non gratis dici luminosa illa jun-
ctis viribus concurrere, id enim in alijs rebus passim
docent Philosophi, ut in exemplo proximè posito
arenularum, & de duobus vel tribus levantibus idem
pondus, nec enim unus levat unam partem ponderis,
alius aliam, sed quisque simul cum alijs levat totum.
Sic in præsentia, non producit una candela unam par-
tem lucis, alia aliam, sed utraque totam. Nec ulla
videtur ratio assignabilis, cur utraque candela hoc
modo concurrere non possit.

Ad secundum de experientia dico, non asserere
me ex appositione secundæ candelæ lumen prioris
remitti, sed, si sermo sit de lumine in ipsâ candelæ
flammâ existente, assero ex adjunctione alterius can-
delæ nec augeri illud, nec minui: si verò loquamur
de lumine jam ab utraque candela in aère, aut alio
passo externo, chartâ scilicet, aut pariete, producto,
dico, hoc lumen esse intensius post adjunctionem
secundæ candelæ, quàm antè, nec dari tunc attem-
perationem concursus hoc sensu, quasi prima can-
dela minus fortiter operetur quàm antea, sed opera-
tur fortius: quo enim sunt plura agentia, eo effectus
est

IV.

*Sequitur
res, quæ
rum habet
lucis, intra-
dere lucem
intensi-
mam.*

V.

*Una candela
lucem ad
oculum per
aliam non
trajicit, sed
unum cum
eâ agens to-
tale consti-
tuit.*

VI.

*Dicunt
gratis affe-
mari cau-
delas illas
faciens unum
agens totale.*

VII.

*Ostenditur
id non dari
gratis.*

VIII.

*Experientia
docet cande-
las illas
unum agens
totale consti-
tuere.*

est major, sicut quo plures partes plumbi, aut terræ sibi invicem conjunguntur, eo impetus & gravitatio est intensior, ac motus concitator.

IX. Tertiò & præcipue contra hoc quod dicimus duas illas candelas junctis viribus operari per modum unius agentis totalis, aliam experientiam opponunt, ut probent candelas illas operari singulas, seu diversas, & non simultaneo concursu, seu per modum unius. Tribus, inquit, lucernis (singularum lucem distinctionis gratiâ ponamus esse diversi coloris, rubri, viridis, & cærulei) obijciatur tabula in cuius medio sit foramen & diametro oppositum lucernæ rubræ, quæ inter tres sit media. In hoc casu tres hæc lucernæ per foramen illud tria diversa lumina in oppositum parietem trajicient, non confusè, & per modum unius, sed sigillatim, ita ut in pariete adverso non unum lumen mixtum, sed triplex diversum appareat, rubrum, cæruleum, viride, suæ quodque lucernæ correspondens.

X. Hoc argumentum est plausibile: puto tamen non difficulter solvi posse. Dico itaque tres illas lucernas, si non coëreantur, quo minùs quaquaversum radios suos versus latitudinem diffundant, in totâ parte aëris usque ad tabulam, & in foramine ipso concurrere per modum unius agentis totalis, nec operari sigillatim, ita ut lucerna rubra producat lumen rubrum, viridis viride, cærulea cæruleum, sed omnes tres conjunctæ concurrunt ad lucem producendam, quæ realiter & est rubra, & viridis, & cærulea, & singulæ partes intensiōis illius lucis omnia hæc tria prædicata in se identificata continent: sicut eadem visio frequenter est indivisibiliter visio albedinis & nigredinis, & plura objecta concurrunt ad speciem objectivè indivisibilem. De quo plura in libris de Anima.

XI. Dixi, si lucernæ non coëreantur quo minùs quaquaversum radios suos versus latitudinem diffundant: si enim, ut quandoque fit, ita vitris quibusdam cohibeantur, ut non nisi in foramine illo in medio tabulæ earum vis operativa conjungatur, ubi se interfecant, tunc illic primum agunt per modum causæ totalis, & lucem tria illa prædicata seu colores identificatos continentem illic tantum producant.

XII. At verò lucem quam ex alterâ parte tabulæ per illud foramen producant, non efficiunt per modum unius causæ totalis, seu omnes unam, sed singulæ suam. Ratio est clata, tabula enim impedit quo minùs hoc modo concurrant, cum nullum punctum spatii vel parietis sit, à quo per foramen illud lineâ rectâ ad omnes tres, vel etiam ad duas ex illis candelis duci possit, unde nil mirum, si ex alterâ parte tabulæ operentur sigillatim.

SECTIO VII.

Objectiones contra heterogeneitatem graduum.

I. Obijcies primò: non loqui nos consequenter, qui qualitates quasdam, ut constat ex sec. secundâ, asserimus componi ex gradibus homogeneis, alias ex heterogeneis. Resp. nullam hic esse inconsequentiam, nec enim eadem necessariò esse debet omnium qualitatum compositio. Sicut quoddam res aliqua componantur ex materiâ & formâ, non sequitur debere omnes hoc modo componi, cum peculiaris esse possit ratio de quibusdam, quæ non reperitur in aliis. Unde, ut suprà videmus d. 3. de coelo f. 3. multi & graves auctores docent coelum hoc modo non componi, sed esse corpus simplex. Specialis ergo simili-

ter esse potest ratio, cur licet qualitates aliquæ sint homogeneæ, aliæ tamen componantur ex gradibus heterogeneis, ut ostendimus suprà sect. 3.

Obijcies secundò: ex opinione de heterogeneitate graduum sequi dari infinitum simpliciter, cum sint infinitæ partes, & una in perfectione aliam excedat, ergo quæ superat infinitas, quarum una est perfectior aliâ, erit in perfectione simpliciter infinita. Distinguo ultimum consequens, quæ superat infinitas determinatas & signabiles, concedo; infinitas proportionales, nego: sed solum est infinita secundum quid, & perfectione proportionali. Deinde, idem, quoad hoc, est in gradibus homogeneis, suppositâ opinione de compositione continui ex partibus & punctis, nam si sint infinitæ partes, & singulæ addant perfectionem, qualitas illa erit infinitè intensa. Idem etiam est quoad molem in quantitate, sicque non est hic peculiaris difficultas, cum excessus iste sit solum proportionalis, & indeterminatus, non determinatus, & simpliciter.

Obijcies tertiò argumentum Theologicum: ex nostrâ nimirum sententiâ sequi, per actum remissum cuiuscunque virtutis posse hominem mereri majus præmium, quàm per actum valde intensum charitatis: ponamus enim duos homines, quorum alter habeat gratiam ut sex, alter solum ut unum, hic eliciat actum charitatis ut tria, ille actum eleemosynæ ut duo, prior solum habebit pro præmio gratiam ut quatuor, secundus gratiam ut septem, nam meretur aliquod præmium, ergo debet ipsi aliquid gratiæ dari; sed, quæcunque gratia datur, debet secundum hanc sententiam esse major sexto gradu, cum per hunc actum intendatur prior gratia, ergo per actum remissum merebitur quis plus, quàm alius per intensum.

Si dicantur gradus gratiæ esse similes, & intensiōnem in eâ fieri per partes homogeneas, quod suprà verius esse asseruimus de omnibus qualitatibus non operativis, & etiam de operativis æquivocè, cessat vis argumenti, ut constat. Sed quomodocunque fiat intensio in gratiâ, respondetur cum P. Suárez To. I. in 3. p. d. 4. sect. 4. concedendo totum: cuius ratio est, quia non ex merâ majori intensiōne actuum est spectandum meritum, sed ex dignitate etiam personæ: persona autem, quæ habet plus gratiæ, est dignior, & consequenter actus omnes ab ipsâ ut affectâ tali gratiâ procedentes, sunt digni majori præmio, cum dignificentur à gratiâ in animâ illius existente, ut ostendi d. 4. de Incar. f. 3. Unde quodvis opus meritorium, quod Christus in quantacunque remissione eliciisset, fuisset valoris & meriti simpliciter infiniti, ob gratiam scilicet personalem Verbi.

Quodd verò dignitas personæ plurimum conferat ad meritum, inde clarè videtur ostendi: nullus enim est qui non longè pluris facit obsequium sibi à Rege vel Principe præstitum, quàm à plebeio. Et hinc apertissimè etiam intelligitur quomodo Beatissima Virgo plus meruerit, quàm omnes sancti simul: quod scilicet in primo immaculatæ suæ Conceptionis instante, multo plus gratiæ sibi habuerit infusum, quàm alij sancti in primâ suâ sanctificatione.

Secundò respondetur cum P. Hurt. hic d. 5. sect. 6. n. 88. & 89. & idem docet P. Vasq. 1. 2. & alij. Deum semper punire citra, premiari ultra condignum: cum ergo nolit Deus ullum actum bonum, & in gratiâ elicium carere præmio, & præmium huic actui proportionatum sit jam prius datum, dat illi præmium majus, quàm meretur, quod infinitam Dei bonitatem & liberalitatem commendat, qui potius multo majus præmium conferre vult ob actum aliquem remissum, quàm permittere ut sine præmio permaneat.

Obijcies

II. Compositio ex gradibus heterogeneis non arguit infinitum simpliciter.

III. Obij. sequi unum plus gratiæ mereri per actum remissum, quàm alium per intensum.

IV. Resp. concedendo actum remissum illius esse magis meritorium actus intensi aliterius.

V. Dignitas personæ plurimum confert ad meritum.

VI. Deus punire citra, premiari ultra condignum.

VI.
Clara ratio
cur duo ca-
lida sit qua-
tuor, non
possint se
in vicem in-
terferere ad
summam.

At verò in nostrâ sententiâ statuente gradus he-
terogeneos, claram reddimus hujus experientie ra-
tionem à priori, cum enim septimus vel octavus
gradus sint entitativè perfectiores sexto, nunquam
possunt plura agentia calida tantum ut sex quan-
tumcunque multiplicentur, producere gradum septi-
mum, vel octavum, cum agens univocum æquare
debeat perfectionem effectus, & æquivocum supera-
re: duo autem, vel etiam centum sexti gradus nun-
quam possunt assurgere ad perfectionem septimi, sic-
ut nec centum lupi ad perfectionem leonis, aut cen-
tum columbæ ad perfectionem aquilæ. Unde, vel
hoc nomine præferenda est hæc sententia, quod
scientificè, & à priori procedat, & intellectui sa-
tisfaciat, quod in contraria sententiâ desideratur.

VII.
Sententia
reddens ra-
tionem ali-
cujus rei à
priori, est
alteri præ-
ferenda.

Dices; non exigitur à Philosopho ut cujusque rei
rationem reddat à priori, quæ enim ratio à priori
cur albedo non producat albedinem, sicut calor pro-
ducit calorem? Fateor non semper posse omnis ex-
perientie reddi rationem à priori. Dico tamen sen-
tentiam, quæ hoc faceret, rerumque naturas hæc
in parte penetraret, longè præferendam alteri, quæ
effectum quidem videre se dicit, causam tamen pen-
nitus se ignorare fateatur, & hæret quasi in cortice.

VIII.
Obij: nobis
etiam re-
currendum
esse ad ex-
perientias.

Urgebis cum P. Arriaga hic n. 54. etiam nobis
recurrendum esse ad naturas rerum, sicut enim ipsi
dicunt ideo non posse calidum ut sex producere ca-
lorem ut septem in passo sibi applicato, quia est na-
tura accidentis, ut non producat plures gradus in
passo externo, quam habeat in se; eandem ratio-
nem reddere debemus nos cur non producat tot gra-
dus in subiecto sibi proximo, quot habet in se.

IX.
Resp. nos
causam
assignare,
distantiam
scilicet ali-
quam passi
ab agente.

Resp. nos non ideo præcisè dicere agens aliquod
non tot gradus in subiecto externo producere, quot
habet in se, quia hæc est natura agentis, hoc enim
esset petere principium, & in idem recidere, quod
reprehendimus in contraria sententiâ Doctoribus:
sed ideo dicimus agens aliquod, ignem ex. g. non
tantum caloris producere in passo externo, quan-
tum in se, quia passum non est adeo benè applica-
tum, sed aliquantulum distat: Unde si esset subje-
ctum illud intimè penetratum cum igne, tantum in
eo caloris produceret ignis, quantum in se, ut osten-
di d. 7. f. 5. n. 4. & 5.

X.
Quod potest
gradum
aliquem in
passo remo-
tore produ-
cere, poterit
in propin-
quo.

Instabis; ergo hanc etiam rationem poterit sen-
tentia astruens gradus homogeneos reddere, cur agens
calidum ut tria non possit plures gradus in passo si-
bi proximo producere, quia scilicet passum aliquan-
tulum distat. Nego consequentiam, potest enim
adhuc in passo remotiore, & minùs benè applicato
hujusmodi gradus producere, ergo à fortiori produ-
cere illos poterit in passo sibi proximo, & melius
applicato.

XI.
Quid re-
quiratur ut
agens non
possit disti-
milare sibi
passum.

Tandem respondebis cum P. Arriaga hic n. 54.
esse primum principium per se notum, non posse
amplius passum ab agente naturali intendi, quam
ut ipsi reddatur simile in specie qualitatis, & nu-
mero graduum. Contrà, si hoc sit primum princi-
pium, est etiam primum principium esse gradum
illum producendum ejusmodi, ut in his circumstan-
tiis superet virtutem causæ, cujus tamen contra-
rium hic est manifestum, cum illum ipsum gradum
producat in passo remotiore, & minùs benè appli-
cato, imò subinde in subiecto longè magis indispo-
sito, ut si calidum ut sex, ubi in aëre sibi proximo
produxit quatuor, vel quinque gradus caloris, ad-
huc unum vel alterum producat in nire, ad pal-
mum distante. Sicut quia est lumine naturæ notum
omne totum esse majus sua parte, ut hominem capite,
est eadem operâ notum lumine naturæ esse aliquid
in homine præter caput. Siquis verò dicat, hoc
non esse à Philosopho spectandum, sed crudè stan-

dum axiomati, mirum sanè is censeretur habere li-
men naturæ.

Recentiores ergo aliqui Philosophi graduum ho-
mogeneorum acerrimi defensores dicunt simile pos-
se agere in simile, idque variis experientis comper-
tum sibi esse affirmant: axioma proinde illud, ne-
quid ultra facebat negotij, rejiciunt. Rem hanc dis-
cutiemus sectionibus sequentibus.

SECTIO IV.

Utrum simile agere possit in simile.

Similitudo duplex est, specifica, & gradualis: prima
communis est tam substantiæ, quam accidenti-
bus; ignis enim specificè non minùs est similis igni,
aqua aquæ, leo leoni &c. quam calor calori, aut lux
luci. Similitudo gradualis propria est solum acci-
dentium, diciturque convenientiam in gradibus in-
tensionis. Calor ergo ut sex, & calor ut duo conve-
niant in similitudine specificâ, non in graduâ:
calor ut sex, & frigus ut sex, in similitudine graduâ,
non specificâ: demum duo calores ut sex conve-
niant in utraque: sicut & duæ albedines, impulsus,
siccitates, ac luces ut quinque, & sic de aliis.

Quæstio ergo præsens procedit de similitudine
graduâ: certum est enim similitudinem specificam
non ob stare in accidentibus, quo minùs simile agat
in aliud sibi hoc modo simile, calidum enim ut sex
agit in calidum ut tria, & novum in eo caloris gra-
dum producit. Dixi in accidentibus, in substantiis
enim substantialiter operantibus, simile non agit in
aliud simile similitudine specificâ, ut ignis in mate-
riam unâ formâ ignis informatam, non inducit
aliam, quia materia non est capax simul duarum for-
marum substantialium. Quærimus ergo utrum cal-
lidum aut lucidum ut sex in passo sex gradus caloris,
aut lucis habente, possit adhuc unum gradum calo-
ris, aut lucis producere, & reddere illud calidum
aut lucidum ut septem.

Prima sententia affirmat calidum in materiâ den-
siori posse agere in aliud calidum in materiâ rariore,
licet quoad gradualem similitudinem utrumque sit
æquale, habeat ex. g. calorem ut sex: & hoc sensu di-
citur simile agere posse in simile. Ita Marsil. hic q.
18. Niphus c. 2. q. 2. Scotus l. 2. Phys. q. 4. & alij.
Ratio eorum est, constat enim, inquit, experientia
ferrum candens ita stupæ calorem intendere, ut con-
cipiat ignem, cum tamen ferrum ipsum non tam
intensum in se calorem habeat, sic enim haberet for-
mam ignis, ergo ferrum illud primò materiam stu-
pæ reddit sibi in intensione æqualem, postea supe-
riorem, sicque agit in simile.

Sed contrà: hæc experientia nihil probat; primò
enim dici potest, summum illum calorem in stupâ,
non à partibus ferri produci ultra gradus intensi-
onis quos ipsæ in se continent, sed à particulis ignis in po-
ris ferri latentibus, ut in Phys. dixi d. 1. r. f. c. 3. n. 10.
Secundò dico, totum illum calorem stupæ produci
posse à partibus ferri, quæ propter majorem den-
sitatem & constipationem calorem illum vehementem
statim in stupâ producant, non tamen planè tantum
quantum habent in se. Idè autem convertitur stu-
pa in ignem, non verò ferrum, quia licet hoc plus
in se caloris habeat quam stupâ, minorem tamen ha-
bet raritatem, & alias dispositiones, quæ plurimum
ad ignem citò concipiendum conducunt.

Secunda sententia est aliorum qui inde probant si-
mile agere in simile, quod experientia, inquit, 2. Sent. 2.
constet eandem numero qualitatem in passo aliquo,
calorem ex. g. ut quatuor, se intendere, imò nonnun-
quam calor remissus ita se auget, ut per antiperista-

xii.

I.
Similitudo
duplex, gra-
dualis, &
specificâ.

Similitudo
graduâ:
est propria
accidentibus.

II.
Quærimus
an simile
graduâ
possit agere
in sibi
modo simile.

III.
1. Sent. 2.
calidum ut
quatuor sit
quatuor in
materiâ
densâ possit
agere in
calidum ut
quatuor in
materiâ
rarâ.

IV.
Cur fieri
convenit
in ignem
non verò
ferrum.

V.
2. Sent. 2.
eius simile
agere in
modo.

sim excitetur ignis, quod in scæno, impeditur ejus evaporatione, sæpè contingit; & idem evenire subinde asserunt in fimo columbæ.

VI. Quando sanum ignis, re fundendum est in causam aliquam universalem. P. Arriaga hic d. 3. f. 7. n. 12. 5. ait intensum illum calorem, seu dispositionem ad ignem produci à formis substantialibus, horum compositorum. Sed contrà, sic enim hæ formæ directè concurrerent ad destructionem sui. Probabilius ergo videtur refundendum potius hoc esse in cælum, aut aliquam ex causis universalibus, quæ sicut animalcula aliqua generant ex putri, disponendo prius materiam, in quâ inchoatum quoddam ad hoc temperamentum reperiunt; ita cum in his compositis inclusæ sint calidæ quædam exhalationes, peculiarem habentes aptitudinem, ut ad ignis introductionem disponantur, primo temperamentum ad ignem requisitum, & mox ipsam formam ignis in eorum materiam inducunt.

VII. De Reflexione dictum est in Physicis d. 3. f. 3. n. 9. & 10. nec opus est hic quidquam adjicere.

SECTIO V.

Alius modus defendendi simile posse agere in simile.

I. Lia hac in re sententia est quorundam recentiorum, qui intensiorem qualitatem statuentes in gradibus homogeneis, affirmant non simile tantum in materia densa agere in sibi omnino simile quoad gradus intensiōis in materia rarâ, sed passim contingere ut duo agentia æqualis omnino intensiōis, ac densitatis, vel raritatis, se invicem in calore, luce, & aliis hujusmodi qualitatibus intendunt.

II. Hæc sententia, quamvis à suis fautoribus accuratè tradatur, & expicetur, mihi nunquam visa est vera. Nihil autem præcipue quibusdam experientis, quæ cum, ut plurimum, ex vitris, & aliis hujusmodi lubricis rebus desumantur, vereor ut sint firmæ, ac solidæ. Certè non mihi tanti videntur, ut tot jam annis receptissima in scholis doctrina, quâ simile dicitur non posse agere in simile, labetactetur.

III. Impugnatur hæc sententia primò: si enim una candela æqualis planè intensiōis possit aliam intendere, ergo & una pars seu medietas ejusdem candelæ alterius lucem redderet intensiorem, sicut una pars magis intensa in aliam ejusdem agentis minus intensam sæpè agit, quo pacto manus amissum frequenter ex parte calorem à vicinis denuò partibus recipiunt: & si aqua frigida calidæ admisceatur, partes illæ, quamvis jam unitæ in se agunt, & reagent, ergo idem facient duæ partes æqualis intensiōis.

IV. Impugnatur secundo: sequitur enim duo vel tria luminosa ut quatuor, duas candelas ex. g. decuplo, imò centuplo plus lucis in se invicem producere, quàm in se habebant, quando primum applicabantur. Sequela probatur, agens omne secundum Philosophos effectum ferè æquè intensum in passio sibi vicino, & capace producere potest, ac habet in se, sed hic est subjectum vicinum, & capax, ergo. Minor probatur primò enim supponimus unam candelam esse alteri vicinam: quòd autem sit capax majoris lucis, probatur primò enim dicunt hi auctores de facto unam candelam alteri applicatam ejus lucem intendere, si autem semel concedatur posse quidquam agere in aliud simile, & sibi tantillum dissimulare passum, ac limites ab hoc axiomate, simile non agit in simile, præscriptos, transgredi, nulla est ratio cur plures ab agente illo gradus recipere nequeat. Deinde, maximam videmus diversitatem in

claritate inter lucernas, quæ proinde magnam lucis latitudinem patiuntur, sicque potest earum lux notabiliter intendi.

Quòd verò lucem suam ad invicem mirum in modum intenderent hæ lucernæ, sic ostendo: ubi primum tres candelæ A. B. C. habentes singulæ lucem ut quatuor, sibi applicantur, A tres gradus lucis producet in B. & in eadem totidem eodem instante producet C. nec enim est cur non tot gradus lucis in candela illâ producant, si subjectum sit capax, ut jam ostendimus esse, ac in alio quovis passio sibi applicato. Deinde lucerna B illo etiam instante in aliis duabus lucernis per quatuor suos primos gradus lucis producet similiter tres gradus, & per alios sex gradus quos ab iis tunc recepit, producet etiam eodem instante reali, in posteriore tamen naturâ, in singulis alios quinque, cum hi gradus non sint minùs activi prioribus, & hoc modo actione reciproca, dando scilicet lucem, & accipiendo mirum in modum intensiōem suam augebunt, ut consideranti patebit. Hoc inquam sequitur ex hac sententiâ, cum tamen sit aperte contra omnem experientiam.

Dices; non sequitur hujusmodi lucis augmentum. Agentia enim illa vires suas impendunt in gradum jam productorum conservatione; unde ultra tres primos gradus, quos in sese invicem produxerunt, non possunt quidquam postea in lucernis illis producere. Contrà, non dico gradus illos sequentes produci à quatuor primis, hi enim priores illos tantum sex gradus producant, quos postea, quamdiu præsentis sunt, conservant. Dico itaque gradus sequentes à sex illis de novo productis effici, hi enim in nullius gradus conservatione vires suas adhuc impenderunt.

Ut hujus argumenti vim declinent, dicunt aliqui luminosum, etiam ut octo non producere lucem ut sex, vel septem, in passio vicino, ut nos opinamur (idem proportionem servatâ asserunt de aliis luminosis minoris intensiōis) imò aiunt luminosum ut octo raro extra se producere millesimam partem suæ intensiōis.

Contrà primò: hoc enim est contra communem Philosophorum sententiam, qui uno ore affirmant luminosum aliquod, non millesimam solum lucis suæ partem in passio sibi proximo producere, sed lucem sibi ferè in intensiōe parem. Contrà secundo: experientia ipsa reclamât, quæ, vel oculis testibus, multò clariùs probat luminosum ut octo, plus quàm millesimam, vel etiam centesimam lucis suæ partem in subjecto sibi proximo producere, quàm prober simile agere in simile, & unam candelam intendere lucem alterius sibi in gradibus intensiōis omnino æqualis: si enim quis chartam, aut manum, vel aliud quidpiam candelæ alicui admoveat, intensam in iis lucem productam videbit. Contrà tertio & præcipue, sitque

Secunda impugnatio hujus sententiæ: si luminare aliquod lucidum ut octo in passio sibi appposito non producat, nisi millesimam partem suæ lucis, ergo similiter calidum ut octo, seu octo gradus caloris in igne, non producent in subjecto sibi proximo nisi millesimam partem sui caloris; sed hoc videtur manifestè falsum, ergo. Major videtur certa lux enim, ut constat, est multò magis activa, quàm calor, maximè cum hic inveniat contrarium, non illa.

Minor itaque, quòd scilicet falsum sit octo gradus coloris in igne non producere nisi millesimam partem sui caloris in passio sibi applicato, probatur: primò enim calor ignis in aquâ ebulliente non solum plus quàm millesimam sui partem, sed calorem

V. Offenditur res lucernas actione reciproca lucem suam invicem mirum in modum auguras.

VI. Dicunt non posse ulterius lucernas illas lucem producere quia jam productam conservant. Respondetur.

VII. Dicunt alii quod luminosum non producat extra se mille simam partem suæ lucis.

VIII. Est contra experientiam candelam non producere extra se millesimam partem suæ lucis.

IX. Sequetur calorem ut octo, non producere extra se nisi millesimam partem sui caloris.

X. Calor ut septem vel octo, calorem intensum extra se producit.

valde intensum producit, sibi que ferè in intensio-
ne æqualem; eisdem enim ferè habet effectus, ma-
num enim torquet, cibos coquit, & similia, ergo
negari nequit quò habeat intensum calorem. Digi-
tum aquæ illi tantisper inferant, videbunt utrum
millesimam tantum caloris sui partem in eo produ-
cat. Deinde, si calor, aut siccitas ut octo millesimam
tantum sui partem in passo externo producat, mil-
lesima tantum pars frigoris, aut humiditatis expel-
letur, sicque in omni re erit millies plus frigoris &
humiditatis, quàm caloris, & siccitatis, quod tamen
est apertè contra experientiam, nec ab ullo admitti
potest. Tertio, dispositio ad ignem, etiam in primâ
productione, est calor intensus, ut septem ex.g. vel
circiter, ergo calor in igne potest calorem ut septem
producere in passo sibi approximato, cum possit il-
lud disponere ad ignem.

*Ignis pas-
sum dispo-
nit ad ignem,
ergo plus
quàm mil-
lesimâ par-
tem sui ca-
loris in eo
producit.*

XI. Hinc infero, si argumentum supra positum nu. 5.
Si simile a-
gere possit in
simile, tria
calida ut
quatuor in-
tendunt se
ad summâ.
formetur in tribus calidis ut quatuor, vel sex, habi-
turum majorem vim, cum hic clarum sit posse illa
calida non solum plus quàm millesimam sui caloris
partem in se invicem producere, sed gradus etiam
aliquos, & calorem intensum, ut jam ostensum est.
Primo ergo ponamus tria illa calida ut quatuor vel
sex conservari sine ullâ admixtione frigoris, ut divi-
nitus possunt, tunc statim gradus aliquot caloris in
se invicem producent, & illi alios, & sic statim inten-
dent se ad summum, ut n. illo 5. diximus; eadem
enim tunc de illis ratio est, ac de luminosis. Si autem
existant modo connaturali, seu cum admixtione ali-
quot graduum frigoris, poterunt etiam tot gradus
caloris in se invicem producere, quamvis lentius,
ratione contrarij expellendi.

SECTIO VI.

Argumenta contententia simile posse agere in simile.

I. Obijciunt primò: duæ candelæ ejusdem planè
intensionis juxta se positæ clarioræ apparent,
quod, inquit, vel oculis discerni potest, ergo suam
invicem lucem intendunt, & simile agit in simile.

*Obij. duas
candelas,
juxta se po-
sitas appa-
rere clario-
res.*

II. Sed contra: mirum est hanc experientiam asserti
tanquam ad oculum patentem, cum plurimi ocu-
lati testes, & qui rem hanc sedulo explorarunt, nihil
unquam se hujusmodi in candelis juxta se collocatis
advertisse affirmant, aut uni ex præsentia alterius ul-
lam factam esse lucis accessionem. Unde P. Arriaga
d. 3. Gen. f. 7. ait esse manifestum, facis accensæ lu-
cem, à facibus aliis circumcirca positis, non augeri:
& addit, se hujus rei ex proposito experientiam fecis-
se, candelis proximè sibi invicem collocatis, nec
advertere ullo modo potuisse unius lucem ex appo-
sitione alterius candelæ fuisse ullo modo auctam.
Quare ex hac experientia nihil inferri potest pro hac
sententiâ, sed cum Hippocrate potius Aphor. I. l. i.
dicendum, experimentum fallax, judicium difficile.

*Experientia
candelarum,
quæ juxta
se ponuntur,
est hac in re
nulla.*

III. Obijciunt secundo, & præcipue, aliam experien-
tiam: constat, inquit, unam candelam æqualis pla-
nè intensionis videri per flammam alterius, ergo per
flammam illam trajicit lucem, ergo lucem hujus can-
delæ intendit, cum intendere nihil aliud sit, quam
lucem luci addere in eadem parte subjecti. Quod ve-
rò lucem per alterius candelæ flammam trajiciat, est,
inquit, manifestum, nam ut videatur, emittere de-
bet speciem ad potentiam, & per totum medium,
alioqui dabitur actio in distans, ergo cum hæc can-
dela sit interjecta, per hujus etiam flammam debet
speciem trajicere: ulterius, sed species, inquit, non
distinguntur à lumine, vel saltem quicquid vide-

tur, non speciem tantum sed etiam lucem transmit-
tit ad oculum, ergo. Hoc est præcipuum hujus opi-
nionis fundamentum.

Contra: hoc enim probaret, non simile tantum
agere in simile, sed res etiam remississimas agere in
maximè intensas, & earum lucem augere. Quod sic
ostendo: sicut candela cernitur per flammam alte-
rius, ita res alia fulci coloris, quæque minimum in
se habet lucis, si post candelam statuat, per flam-
mam candelæ videbitur, imò lychnus ipse fuligino-
sus, quem candelæ flamma ambit, per hanc videtur:
& si lignum, aut lapis, vel aliud quidpiam subnigri
coloris (quod proinde minimum in se lucis continet)
in ignem conjiciatur, similiter per ignis flammam
videbitur, ergo lucem per illam trajicit, ergo lapis
ille & lignum fulcum flammæ ignis, lychnus fuligi-
nosus candelæ lucem intendit. Quod sanè creditu
admodum est difficile.

IV. *Sequitur
res, quæ
lum habet
lucis, intra-
dere lucem
intensissi-
mam.*

Ad argumentum itaque Respondeo, unam can-
delam per aliam sibi similem non trajicere lucem,
sed utramque junctis viribus constituere unicum
agens totale, ut mihi est evidens contingere dum plu-
res arenulæ, aut muscæ videntur à longè ut ostend-
dam in libris de Anima, & plurimi affirmant de
duobus levantibus idem pondus, trahentibus cym-
bam &c. ex quo provenit, ut lucem ulterius, & in
majore intensione extra se producant, quàm singu-
la producerent sigillatim: multitudo enim partium,
ut constat, conducit ad agendum. Non tamen in se
invicem agunt, nec extra se lucem producant inten-
siolem eâ quàm in se continent. Neque hinc sequi-
tur, dum candela remotior videtur per proximio-
rem, dari actionem in distans, licet candela illa per
viciniorum nec speciem, nec lucem trajiciat, nam ut
in Physicis ostendi d. 36. f. 2. n. 11. ad vitandum actio-
nem in distans, non requiritur ut agens agat per om-
ne id quod interponitur inter illud & effectum, sic
enim una pars ejusdem candelæ agere deberet in
aliam, medietas scilicet à visu remotior in medie-
tatem propinquirem, sed sufficit quod nihil mediet
quod non sit vel agens, vel passum, ut hic contingit,
duæ enim hæc candelæ, ut dixi, constituunt, unum
agens totale.

V. *Una candela
lucem ad
oculum per
aliam non
trajicit, sed
unum cum
eâ agens
totale consti-
tuit.*

Contra hoc insurgunt hujus opinionis patroni. &
aiunt, gratis, & contra experientiam dici duas il-
las candelas attemperare suum concursum, & in
unum agens totale coalescere: gratis, quia nulla
hujus rei ratio afferri potest: contra experientiam,
clare enim constat ex additione novæ candelæ non
remitti lumen alterius.

VI. *Dicunt
gratias affe-
mari cau-
delas illas
facere totum
agens totum.*

Ad primum resp. non gratis dici luminosa illa jun-
ctis viribus concurrere, id enim in aliis rebus passim
docent Philosophi, ut in exemplo proximè posito
arenularum, & de duobus vel tribus levantibus idem
pondus, nec enim unus levat unam partem ponderis,
alius aliam, sed quisque simul cum aliis levat totum.
Sic in præsentia, non producit una candela unam par-
tem lucis, alia aliam, sed utraque totam. Nec ulla
videtur ratio assignabilis, cur utraque candela hoc
modo concurrere non possit.

VII. *Ostenditur
id non esse
gratium.*

Ad secundum de experientia dico, non asserere
me ex appositione secundæ candelæ lumen prioris
remitti, sed, si sermo sit de lumine in ipsâ candelæ
flammâ existente, assero ex adjunctione alterius can-
delæ nec augeri illud, nec minui: si verò loquamur
de lumine jam ab utraque candela in aëre, aut alio
passo externo, charrà scilicet, aut pariete, producto,
dico, hoc lumen esse intensius post adjunctionem
secundæ candelæ, quàm antè, nec dari tunc attem-
perationem concursus hoc sensu, quasi prima can-
dela minus fortiter operetur quàm antea, sed opera-
tur fortius: quo enim sunt plura agentia, eo effectus
est

VIII. *Experientia
docet cande-
las illas
unum agens
totale consti-
tuere.*

est major, sicut quo plures partes plumbi, aut terræ sibi invicem conjunguntur, eo impetus & gravitatio est intensior, ac motus concitator.

IX. Tertiò & præcipue contra hoc quod dicimus duas illas candelas junctis viribus operari per modum unius agentis totalis, aliam experientiam opponunt, ut probent candelas illas operari singulas, seu diversas, & non simultaneo concursu, seu per modum unius. Tribus, inquit, lucernis (singularum lucem distinctionis gratia ponamus esse diversi coloris, rubri, viridis, & cærulei) obijciatur tabula in cuius medio sit foramen è diametro oppositum lucernæ rubræ, quæ inter tres sit media. In hoc casu tres hæ lucernæ per foramen illud tria diversa lumina in oppositum parietem trajiciant, non confusè, & per modum unius, sed sigillatim, ita ut in pariete adverso non unum lumen mixtum, sed triplex diversum appareat, rubrum, cæruleum, viride, suæ quodque lucernæ correspondens.

X. Hoc argumentum est plausible: puto tamen non difficulter solvi posse. Dico itaque tres illas lucernas, si non coëreantur, quo minùs quaquaversum radios suos versus latitudinem diffundant, in totâ parte aëris usque ad tabulam, & in foramine ipso concurrere per modum unius agentis totalis, nec operari sigillatim, ita ut lucerna rubra producat lumen rubrum, viridis viride, cærulea cæruleum, sed omnes tres conjunctæ concurrunt ad lucem producendam, quæ realiter & est rubra, & viridis, & cærulea, & singulæ partes intensiōis illius lucis omnia hæc tria prædicata in se identificata continent: sicut eadem visio frequenter est indivisibiliter visio albedinis & nigredinis, & plura objecta concurrunt ad speciem objectivè indivisibilem. De quo plura in libris de Anima.

XI. Dixi, si lucernæ non coëreantur quo minùs quaquaversum radios suos versus latitudinem diffundant: si enim, ut quandoque fit, ita vitris quibusdam cohibeantur, ut non nisi in foramine illo in medio tabulæ earum vis operativa conjungatur, ubi se interfecant, tunc illic primùm agunt per modum causæ totalis, & lucem tria illa prædicata seu colores identificatos continentem illic tantum producant.

XII. At verò lucem quam ex alterâ parte tabulæ per illud foramen producant, non efficiunt per modum unius causæ totalis, seu omnes unam, sed singulæ suam. Ratio est clara, tabula enim impedit quo minùs hoc modo concurrant, cum nullum punctum spatij vel parietis sit, à quo per foramen illud lineâ rectâ ad omnes tres, vel etiam ad duas ex illis candelis duci possit, unde nil mirum, si ex alterâ parte tabulæ operentur sigillatim.

SECTIO VII.

Objectiones contra heterogeneitatem graduum.

I. Obijcies primò: non loqui nos consequenter, qui qualitates quasdam, ut constat ex sec. secundâ, asserimus componi ex gradibus homogeneis, alias ex heterogeneis. Resp. nullam hic esse inconsequentiam, nec enim eadem necessariò esse debet omnium qualitatum compositio. Sicut quoddam res aliquæ componantur ex materiâ & formâ, non sequitur debere omnes hoc modo componi, cum peculiaris esse possit ratio de quibusdam, quæ non reperitur in aliis. Unde, ut suprà videmus d. 3. de celo f. 3. multi & graves auctores docent cælum hoc modo non componi, sed esse corpus simplex. Specialis ergo simili-

ter esse potest ratio, cur licet qualitates aliquæ sint homogeneæ, aliæ tamen componantur ex gradibus heterogeneis, ut ostendimus suprà sect. 3.

Obijcies secundò: ex opinione de heterogeneitate graduum sequi dari infinitum simpliciter, cum sint infinitæ partes, & una in perfectione aliam excedat, ergo quæ superat infinitas, quarum una est perfectior aliâ, erit in perfectione simpliciter infinita. Distinguo ultimum consequens, quæ superat infinitas determinatas & signabiles, concedo; infinitas proportionales, nego: sed solum est infinita secundum quid, & perfectione proportionali. Deinde, idem, quoad hoc, est in gradibus homogeneis, suppositâ opinione de compositione continui ex partibus & punctis, nam si sint infinitæ partes, & singulæ addant perfectionem, qualitas illa erit infinitè intensâ. Idem etiam est quoad molem in quantitate, sicque non est hic peculiaris difficultas, cum excessus iste sit solum proportionalis, & indeterminatus, non determinatus, & simpliciter.

Obijcies tertiò argumentum Theologicum: ex nostrâ nimirum sententiâ sequi, per actum remissum cujusvis virtutis posse hominem mereri majus præmium, quàm per actum valde intensum charitatis: ponamus enim duos homines, quorum alter habeat gratiam ut sex, alter solum ut unum, hic eliciat actum charitatis ut tria, ille actum eleemosynæ ut duo, prior solum habebit pro præmio gratiam ut quatuor, secundus gratiam ut septem, nam meretur aliquod præmium, ergo debet ipsi aliquid gratiæ dari; sed, quæcunque gratia datur, debet secundum hanc sententiam esse major sexto gradu, cum per hunc actum intendatur prior gratia, ergo per actum remissum merebitur quis plus, quàm alius per intensum.

Si dicantur gradus gratiæ esse similes, & intensiōem in eâ fieri per partes homogeneas, quod suprà verius esse asseruimus de omnibus qualitatibus non operativis, & etiam de operativis æquivocè, cessat vis argumenti, ut constat. Sed quomodocunque fiat intensio in gratiâ, responderetur cum P. Suarez To. I. in 3. p. d. 4. sect. 4. concedendo totum: cujus ratio est, quia non ex merâ majori intensiōe actuum est spectandum meritum, sed ex dignitate etiam personæ: persona autem, quæ habet plus gratiæ, est dignior, & consequenter actus omnes ab ipsâ ut affectâ tali gratiâ procedentes, sunt digni majori præmio, cum dignificentur à gratiâ in animâ illius existente, ut ostendi d. 4. de Incar. f. 3. Unde quodvis opus meritum, quod Christus in quantacunque remissione eliciisset, fuisset valoris & meriti simpliciter infiniti, ob gratiam scilicet personalem Verbi.

Quoddam verò dignitas personæ plurimum conferat ad meritum, inde clarè videtur ostendi: nullus enim est qui non longè pluris facit obsequium sibi à Rege vel Principe præstitum, quàm à plebeio. Et hinc apertissimè etiam intelligitur quomodo Beatissima Virgo plus meruerit, quàm omnes sancti simul: quod scilicet in primo immaculatae suæ Conceptionis instante, multo plus gratiæ sibi habuerit infusum, quàm alij sancti in primâ suâ sanctificatione.

Secundò responderetur cum P. Hurt. hic d. 5. sect. 6. n. 88. & 89. & idem docet P. Vasq. 1. 2. & alij. Deum semper punire citra, premiari ultra condignum: cum ergo nolit Deus ullum actum bonum, & in gratiâ elicium carere præmio, & præmium huic actui proportionatum sit jam prius datum, dat illi præmium majus, quàm meretur, quod infinitam Dei bonitatem & liberalitatem commendat, qui potius multo majus præmium conferre vult ob actum aliquem remissum, quàm permittere ut sine præmio permaneat.

Obijcies

II. Compositio ex gradibus heterogeneis non arguit infinitum simpliciter.

III. Obj. sequit unum plus gratia mereri per actum remissum, quàm alium per intensum.

IV. Resp. concedendo actum remissum illius esse magis meritum actus intensi aliterius.

V. Dignitas personæ plurimum conferat ad meritum.

VI. Deus punire citra, premiari ultra condignum.

VII.

*Res diversæ
speciei in-
complete
possunt in-
ter se uniri.*

*Quomodo
hi gradus
uniantur
subiecto, &
inter se.*

Objicies quartò: res diversæ speciei non possunt inter se uniri, & continuari, ergo nec hæ partes qualitatium. Respondetur distinguendo antecedens, res diversæ speciei completæ, & quæ invicem non ordinantur ad constituendum unum totum, non possunt continuari, concedo antecedens; res diversæ speciei incompletæ, & quæ ordinantur ad constituendum unum tertium, nego: sicut multi ex adversariis concedunt de partibus heterogeneis formarum perfectiorum viventium, ut sunt caput, collum, pectus equi, aut leonis: has enim partes videmus inter se continuari ad constituendum unum animal. Ununtur verò hi omnes gradus immediatè eidem parti subiecti, non tamen immediatè sibi, sed octavus gradus unitur tantum septimo, septimus octavo & sexto, & sic de cæteris.

VIII.

*Ex eo quòd
gradus sint
heterogenei,
nulla se-
quitur su-
perfluitas.*

Objicies quintò: si gradus sint heterogenei, sequeretur, superfluum esse primum adveniente secundo, & secundum adveniente tertio, & consequenter debere, his advenientibus, perire, cum natura, ut suppeditat necessaria, ita abhorreat superflua. Sequela probatur, tertius enim gradus est perfectior primo, & secundo, ergo illi sunt superflui, cum quidquid possit præstare primus, possit tertius, & idem est de aliis omnibus gradibus, sicque adveniente octavo, alij omnes debent perire. Resp. ut aliquid non sit otiosum, vel superfluum, sufficit quòd ulli muneri deserviat, hic autem gradus inferiores, cum sint naturaliter subordinati superioribus, sunt aliquo modo dispositiones ad illos, sicut quantitas est aliquo modo dispositio ad alia accidentia, primæ qualitates ad secundas, diaphaneitas ad lucem &c.

IX.

*Ostenditur
ulterius in
gradibus
heterogeneis
nullam esse
superfluita-
tem.*

*Gradus in-
feriores
concurrunt
cū superio-
ribus ad va-
rios effectus.*

Dices, quare tamen sunt dispositiones activæ, cum nihil agant; totum enim quod potest primus, vel secundus, potest tertius. Resp. primò, est, pro præsentia nihil agerent gradus illi, adhuc non esset superflua eorum activitas: sicut juxta adversarios licet lux non producat calorem in præsentia caloris, adhuc non est superflua in luce virtus caloris productiva, quia potest illam producere in absentia agentis calidi. Sic in præsentia, ubi destructi fuerint gradus superiores, operari poterunt inferiores. Et hoc expedit bono, tum universi, tum illius subiecti in quo sunt hæ qualitates, ut nimirum possint agere in sua contraria, & se usque ad ultimum defendere, quod tamen non possent si unus tantum esset gradus activus in subiecto, si enim, eo ablato, nullas haberet vires ad resistendum contrariis. Secundo dico, etiam dum adsunt alij gradus, operari hos & concurrere simul cum gradibus superioribus ad gradus illos quos possent producere si essent soli, & sine gradibus superioribus, juvant enim gradus superiores ad illos gradus citius, & in majori distantia producendos: sicut enim multitudo partium in diversis subiectis hoc præstat, ita & multitudo graduum in eodem.

X.

*Duo intel-
lectus non
possunt esse
in eadem
animâ.*

Et hinc clare solvitur quod objiciunt aliqui, nihil præstare posse unum intellectum imperfectum quod non possit præstare perfectior, ergo adveniente perfectiore intellectu, deberet prior cessare. Resp. enim non posse concurrere simul duos intellectus ad eundem actum, vel saltem non juvare quidquam ad actum illum majori celeritate eliciendum. Imò retorqueri potest argumentum, duo intellectus æqualis perfectionis non possunt esse in eadem animâ, ergo nec duo gradus caloris æquales in eodem subiecto.

XI.

*Cur non
possit anima
vegetativa
esse simul
cum ratio-
nali.*

Refellitur etiam quod objici solet, adveniente animâ rationali in materiam, perire animam vegetativam, siqua antea fuisset in illâ materiâ, quia nimirum esset superflua. Hoc, inquam, primò retorquetur, nam non minùs repugnat esse simul duas

animas rationales ejusdem omnino rationis, quàm animam vegetativam simul cum rationali, quæ etiam est vegetativa, ergo nec poterunt duo gradus similes & homogenei esse simul in eodem subiecto: quod tamen affirmant adversarij. Ratio ergo cur non possit anima vegetativa esse simul cum rationali est, quia nec est dispositio ad illam, cum dispositiones sint accidentia, nec alij usui deserviret, quidquid enim præstare posset anima rationalis cum hac formâ, posset sine illâ; idque æquè commodè, cum anima rationalis sit formaliter vegetativa: gradus autem inferiores, ut dixi, juvant superiorem ad effectus celerius, & in majori distantia producendos.

S E C T I O V I I I.

*Alia quadam argumenta contra composi-
tionem qualitatum ex gradibus he-
terogeneis.*

Objicit sextò P. Arriaga hic d. 3. f. 3. n. 75. si plures partes lucis omnino similes ponerentur in eadem parte subiecti, plus lucis producerent in aëre vicino, & perfectiorem speciem, ac visionem in oculo, sicque major lux perciperetur in illo objecto, quàm si ibi non essent tot primi gradus lucis, ergo ex eo quòd modò appareat major lux in aëre, non rectè quis intulerit esse ibi plures gradus inæquales, seu heterogeneos, cum homogenei ad hoc sufficiant.

Resp. hoc argumentum in meis principiis nullam habere vim; non enim inde infero, calorem, lucem, & alias qualitates operantes univocè componi ex gradibus heterogeneis, quia major lux aut calor in subiecto aliquo percipitur, sed ob incommoda quæ sequerentur si componerentur ex gradibus homogeneis, ut ostendi suprà sec. tertiam.

Objicit idem septimò, n. 80. liquor aliquis perfectè ruber producit perfectam speciem ruboris in oculo, si tamen admisceatur aqua, minùs perfectam producit speciem, & non videtur adeò ruber, ergo intensio non fit per gradus perfectionis; sed solum per additionem graduum similium in eadem parte subiecti.

Huic objectioni respondent quidam, per admixtionem aquæ destrui aliquos gradus intensiois illius rubri coloris, & propterea, inquit, minùs movet visum. Sed contra hoc est, nam aqua nullum in se habet colorem nec apparet quare non possit manere permixta colori rubro, quin partem illius destruat. Deinde, affirmant multi si aqua misceretur vino, posse artificio quodam extrahi denuò totam aquam, & tunc vinum apparet ejusdem planè coloris atque apparebat ante admixtionem aquæ.

Hoc etiam argumentum in meâ sententiâ non urget, qui non inde deduco qualitatem componi ex gradibus heterogeneis, quia apparet major quàm antea, sed ob alias causas allatas sec. tertiam. Resp. tamen idè in hoc casu rubedinem in liquore illo rubro non ita perfectam sui speciem in oculo producere, quia per interpositionem aquæ partes vini magis à se invicem separantur, quo autem partes alicujus agentis magis inter se uniantur, fortius agunt. Sic in ferro calefacto non est tam intensus subinde calor, atque in aëre, vel flammâ, & tamen calor ille est activior, & effectum citius producit, ac magis sentitur in manû applicatâ, quàm flamma, quæ tamen habet in se calorem penè in summo. Sic aqua magis humectat quàm aër, est hujus humiditas sit intensior, quia scilicet partes aquæ sunt magis inter se constipatæ.

S E C T I O

SECTIO IX.

Reliqua circa intensiorem qualitatum.

I. Quæres primò, utrùm certus sit statuendus numerus graduum; an intendi qualitates possint ulterius, & ulterius in infinitum? Quod aliis terminis proponi solet, an in intensiōe qualitatum detur maximum? Resp. quoad qualitates supernaturales, gratiam, lumen gloriæ, actus & habitus fidei, spei, charitatis, &c. posse eas intendi in infinitum. Quia non est ex quo capite limitentur, non ex parte efficientis, cum causa efficiens sit solus Deus, non ex parte subiecti; cum recipiantur in potentia illius obedienti; nec demum ex parte objecti; cum Deus sit magis ac magis cognoscibilis, amabilis, & participabilis in infinitum.

II. Quoad alias qualitates, videtur necessariò statuendus certus aliquis, & determinatus numerus graduum, in qualitatibus saltem activis, quæ habent contrarium, ut in quatuor primis: & licet vocari potuisset duodenarius numerus, vel vigesimus, aut etiam fortasse centesimus; communiter tamen à Philosophis claritatis gratià vocatur octonarius. Ratio hujus est, quia primus gradus frigoris ex naturâ suâ expellit ultimum seu supremum, & perfectissimum caloris, habetque cum eo peculiarem repugnantiam, ergo debet esse aliquis hujusmodi gradus supremus determinatus, cum quo ipsi intercedat hæc oppositio, & quem determinatè expellat: quod tamen fieri ex ipsis harum qualitatum naturis non posset, si nullus esset determinatus numerus graduum, ut constat, nec enim determinata oppositio reperiri potest, nisi inter gradus determinatos, & determinatè sibi repugnantes.

III. Dixi, in qualitatibus quæ habent contrarium, nam in luce videntur posse plures, & plures gradus superaddi naturaliter in infinitum: primò enim hic non est illa determinata oppositio inter gradus, cum lux non habeat contrarium. Secundò, subiectum non est limitatum ad octo solum gradus; subiecta enim quæ hoc modo limitantur ad certum numerum graduum, sicut habere non possunt plures, ita nec determinato illo numero carere. Sic materia prima, quæ est capax unius solum formæ, debet semper unam habere. Sic mixta omnia habere debent octo gradus vel frigoris vel caloris; at verò videmus aerem nunc habere plus, nunc minus, nunc nihil lucis, ergo non est illi præfixus certus numerus graduum lucis, sed potest plures & plures habere in infinitum. Idem videtur de impetu, imò de amore & odio circa idem objectum, hic enim licet sit oppositio, non tamen est peculiaris illa respondentia in gradibus, cum quivis maximè remissus actus odij expellat intensissimum amoris, & è contrâ.

IV. Quæres secundò, utrùm qualitates naturales habentes contrarium, possint saltem divinitus augeri in infinitum? Non est quæstio utrùm possit Deus qualitates hæc augere addendo novos gradus similes prioribus, ut decem alios gradus ut octo, ut septem, ut sex &c. de hoc enim non est dubium, sed utrùm divinitus sint possibiles plures gradus heterogenei supra octavum, ut nonus, decimus, &c. qui licet naturaliter uniri his non possint, possint tamen

supernaturaliter in igne, aquâ, ferro &c. Resp. posse qualitates illas hoc modo augeri supernaturaliter in infinitum. Ratio est, quia non apparet ex quo capite id repugnet; nec ex parte agentis, agens enim est ipsemet Deus; nec ex parte subiecti, quia solum obedientialiter eos recipit; nec demum ex parte ipsius qualitatis; quidni enim intendi ulterius & ulterius poterit in infinitum, sicut extendi?

In his autem gradibus supra octavum non est illa peculiaris oppositio inter aliquos gradus determinatos, cum nullus sit supremus in ordine ad divinam potentiam, cui alius determinatè opponatur. Idem etiam dico de minimo, nempe qualitates istas non habere minimum in intensiōe, sed posse in minore & minore intensiōe produci in infinitum.

VI. Quæres tertio quibus rebus competat intensio? Actioni productivæ qualitatis intensibilis videtur eodem modo competere intensio, ac qualitati ipsi quam producit, cum ut quo videatur habere tot gradus, atque illa ut quod. In quantitate reperiri non posse intensiōem videtur clarum; intensio quippe fieri debet in eadem parte subiecti, quantitas autem naturaliter perit habere partes extra partes, easque impenetrabiles: cum ergo duæ partes quantitatis non possint esse naturaliter in eodem loco, multò minùs in eodem subiecto.

VII. Ubicatio etiam, & duratio non intenduntur vel remittuntur; nec enim unus homo magis aut minùs est in hoc loco, aut tempore quàm alius, si uterque in illo existat: nec aliunde ulla apparet ratio cur intendatur, sicut apparet in actione productivâ qualitatis intensibilis; quod enim una res difficilius moveatur loco quàm alia, non provenit ex ubicatione præcisè, sed vel ex majore pondere, vel virtutè restitutivâ seu majoribus viribus, quibus propellenti activè resistit. Quid de relatione dicendum sit, pendet ab illâ quæstione, utrùm Relatio distinguitur à fundamento & termino: de quo suo loco.

VIII. Præcipua ergo difficultas est de formâ substantiali, quam licet omnes ferè Philosophi cum Aristotele cap. de substantia dicant, sicut & omnem aliam substantiam; non suscipere magis & minùs, in assignandâ tamen ratione non parum eos laborare video. Ratio ergo assignari potest primò, quia substantia est quasi basis, & fundamentum rei, ac proinde licet alia, quæ ipsi accidunt, intendi possint, & remitti, non tamen ipsa forma substantialis, sed omninò eadem manere semper debet firma ac stabilis. Deinde, non aliam ob causam assignamus intensiōem in qualitatibus, nisi quia quotidiana ad hoc experientia cogimur: nihil autem ad hoc cogit in forma substantiali. Præterea anima rationalis posset intendi; si enim hoc ipsi non repugnet ex conceptu formæ substantialis, ex nullo certè capite repugnet; nam non ex eo quod sit spiritus, qualitates enim spirituales intenduntur, & remittuntur.

IX. Quæres quartò, quomodo uniantur gradus intensiōis? Resp. quoad unionem cum subiecto, singulæ partes intensiōis uniantur totidem unionibus distinctis quot sunt partes: si enim omnes unicâ unionem subiecto unirentur, quoties minima pars destrueretur, periret etiam unio omnium aliarum partium. Quomodo verò gradus uniantur inter se, dictum est supra sec. septimâ, A. septimo.

DISPU-